

Structurile arheologice descoperite pe suprafața străzii Șepcari

Virgil Apostol, Ștefan Bălci

Cercetările arheologice din zona străzii Șepcari s-au desfășurat în mai multe etape. Inițial au fost realizate săpături pe axul străzii pentru înlocuirea canalizării. Ulterior a fost decapat finisajul și fundația străzii, prilej cu care au fost realizate sondaje locale mai adânci pentru diagnoza unora dintre elementele descoperite. În cadrul acestei operațiuni a fost decapat și ultimul segment al străzii Covaci, aflat la est de intersecția cu strada Șepcari. Din păcate, săpătura a fost acoperită la scurt timp după decapare, iar informațiile înregistrate au doar un caracter general.

Săpăturile arheologice au adus la lumină vestigii arheologice care aparțin ansamblului Curții Vechi în mai multe etape de funcționare, elemente care descriu structura urbană în prima jumătate a secolului al XIX-lea după desființarea Curții Domnești, precum și elemente ale transformării zonei din intersecția străzilor Șepcari și Gabroveni datând din perioadă contemporană.

Vestigii aparținând Palatului Voievodal Curtea Veche

Zidul de incintă

Latura nordică a zidului de incintă al Curții Vechi a fost descoperită în anul 2008¹ de-a lungul frontului sudic al străzii Gabroveni de la intersecția cu strada Șelari până la intersecția cu strada Șepcari. Cercetările arheologice de pe strada Șepcari au evidențiat, în prelungirea laturii incintei descoperite anterior, un tronson din zidul de incintă, lung de 8,20 m. Din acest punct zidul continuă mai departe sub B-dul I.C. Brătianu cca. 15 m, unde latura nordică se intersectează cu cea estică.

Zidul (Z1) lat de 70 cm este realizat din cărămidă (28x14,5x4 cm) legată cu mortar. Este conservat pe o înălțime asimilabilă elevației de cca. 80 cm. Elevația este așezată pe o fundație din cărămidă legată cu mortar zidită direct în groapa de fundație, adâncă de 70 cm. Elevația este deplasată spre sud față de conturul fundației, astfel încât spre nord rezultă o talpă de fundație extinsă cu 35 cm, în timp ce spre sud, elevația rămâne în consolă cu cca. 5-10 cm. Lipsa coerenței constructive poate fi, în afara unei greșeli de execuție, rezultatul refacerii zidului de incintă, așa cum a fost semnalat pe parcursul său descoperit pe strada Gabroveni. Prin urmare, ar putea reprezenta urmele *Fazei IIc*² când se renunță, probabil doar pe tronsoanele reparate, la contraforturi.

La distanța de 5,40 m spre sud de zidul de incintă, paralel cu acesta, a fost evidențiat un tronson de zid (Z2) lat de 70 cm care poate fi asociat pe baza informațiilor stratigrafice cu etapa de funcționare

¹ Gh. Mănușu-Adameșteanu *et al.*, *București. Centrul istoric – str. Gabroveni*, CCA 2009 (campania 2008), p. 270-271; V. Apostol, Șt. Bălci, *Structuri arhitectural-arheologice din Centrul Istoric București*, Caiete ARA I, 2010, p. 142-146.

² Cf. V. Apostol, Șt. Bălci, *Ibidem*, p. 143.

(*Faza IIc*) a zidului de incintă. Aceluiași orizont i se poate circumscrie pe baza interpretării informațiilor stratigrafice și un nivel reprezentat de un pavaj din lemn surprins în spatele zidului de incintă.

Sub nivelul de funcționare al structurilor prezentate mai sus, a fost descoperit un zid (Z3) lat de 55 cm construit din cărămidă (27x14x4 cm) legată cu mortar. La frontul sudic al acestui zid este adosată o pilă masivă de zidărie (Z4) construită din cărămidă asemănătoare cu cea a zidului Z3.

În exteriorul incintei de zid a fost descoperită amprenta unui par cu diametrul de cca. 30 cm aparținând primei faze (*Faza I*) a fortificației Curții Vechi – palisadă din trunchiuri de copac.

La o distanță de 57 m spre sud față de linia zidului de incintă, aproximativ paralel cu acesta, a fost descoperită fundația unui zid (Z21) cu o grosime foarte mare (1,40 m), realizat din cărămidă (29x15x4,5 cm) legată cu mortar de var. Rolul acestui zid în cadrul Curții Vechi este greu de stabilit în stadiul actual al cercetărilor. Este posibil să aparțină construcției de mari dimensiuni („Pușcăria”?) reprezentată în *Planul Ernst* (1791)³ în zona nord-vestică a Curții Vechi.

La marginea estică a săpăturilor de pe micul tronson investigat preliminar din strada Covaci au fost descoperite urmele unui zid (Z48) lat de cca. 1,20 m. Este posibil ca acest zid să aparțină laturii estice a incintei Curții Domnești: traseul său corespunde cu limita estică a suprafeței Curții Vechi înregistrată în *Planul de parcelare al Curții Vechi* (1799).⁴ La distanță de 5,50 m spre vest de zidul de incintă menționat a fost descoperit un zid paralel (Z43-Z44-Z45) care poate fi încadrat aceluiași moment cronologic.

Construcția din interiorul Curții Domnești – casa 14

În zona sudică a străzii Șepcari au fost descoperite două ziduri perpendiculare (Z54, Z55-Z56) care descriu împreună cu un fragment de zid descoperit în anul 1953⁵ în curtea Bisericii Curtea Veche o construcție de mari dimensiuni (lățime cca. 12 m, lungime min. 24 m) situată la est de biserică. În interiorul perimetrului delimitat de aceste ziduri a fost descoperită o pilă de zidărie (Z57) amplasată pe axul longitudinal al dreptunghiului planului. Este posibil ca sistemul constructiv indicat de pila de zidărie mediană să descrie o pivniță cu două bolți cilindrice longitudinale care descarcă eforturile pe zidurile longitudinale și pe o arcatură mediană așezată pe pile de zidărie. Acest tip de plan este întâlnit la construcții mănăstirești începând cu a doua jum a sec. al XVI-lea.⁶ Casa domnească de la vest de biserică Curtea Veche – situată sub palatul brâncovenesc – are o configurație analogă, cu 7 pile mediane de

³ Ferdinand Ernst, *PLAN – der Wallachischen – Haupt u. Residenz=Stadt – BUKUREST, 1791.*

⁴ Ion Ionașcu, *Un plan inedit al Curții Vechi din 1799, Revista Istorică Română*, XIII, 1, 1943, p. 55-77.

⁵ Deși acest zid este datat de autorii cercetărilor la sf. sec. al XVIII-lea prin asocieri cu reprezentările din planurile istorice de la sf. sec. al XVIII-lea (probabil Planul Ernst), considerăm că această ipoteză nu poate fi susținută. Așa cum autorii cercetărilor precizează, numai extinderea cercetărilor în strada Șepcari – produsă abia după 58 de ani – poate determina caracterul acestui zid. Cf. L. Lăzărescu-Ionescu, D. V. Rosetti, Gh. Ionescu, Gh. Astagăi, H. Teodoru *et. al.*, *Săpăturile arheologice din sectorul Curtea Veche, în București. Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, I, București, 1954, p. 215, p. 194-195, Fig. 13, 13a.

⁶ De exemplu, beciurile caselor mănăstirești de la Brebu (1566) au pile mediane care susțin arcaturi pe care descarcă bolți cilindrice longitudinale (A. Brătuleanu, *Curți domnești și boierești în România. Valahia veacurilor al XVII-lea și al XVIII-lea*, București, 1997, p. 16, nota 26); o pilă similară, datată în sec. al XVI-lea, a fost descoperită sub turnul-clopotniță al mănăstirii Radu Vodă (*Idem, Sectorul Radu Vodă, în București. Rezultatele săpăturilor arheologice și ale cercetărilor istorice din anul 1953*, I, București, 1954, p. 144).

zidărie. Această construcție este plasată în timpul domniei lui Pătrașcu cel Bun (1554-1557), contemporană cu ridicarea Bisericii Curtea Veche.

Precizări cronologice suplimentare sunt aduse de prezența unei conducte de aducțiune a apei potabile care taie un zid (Z56) al *casei 14*: în momentul amplasării conductei, *casa 14* nu mai funcționa.

Un tronson din această conductă a fost descoperit în anul 1953 în apropiere de Biserica Curtea Veche. Deși conducta a fost datată la mijlocul sec. al XVI-lea⁷ pe baza interpretării poziției față de două gropi menajere databile în prima jumătate a sec. al XVI-lea,⁸ considerăm că această plasare cronologică nu este potrivită. Pe de o parte, conducte similare din punct de vedere constructiv descoperite în centrul Bucureștiului au fost datate în intervalul sec. al XVII – sec. al XVIII-lea.⁹ Pe de altă parte, profilul stratigrafic publicat de autorii cercetărilor din anul 1953¹⁰ considerăm că exprimă mai degrabă o altă relație cronologică între cele trei elemente relevante (gropile menajere, conducta și zidul *casei 14*) pentru zona studiată. Nivelul de practicare al gropilor, situat sub conducte, este la o cotă similară cu cea a nivelului de călcare exterior al *casei 14* – anunțat de o schimbare pe suprafața zidului (probabil limita dintre elevație și fundație). Conducta este amplasată de la un nivel superior, probabil din nivelul de demantelare al *casei 14* – „strat de lut negricios”.¹¹

Prin urmare, *casa 14* poate fi plasată cronologic pe baza acestor observații la mijlocul sec. al XVI-lea, în același moment cu edificarea bisericii Curtea Veche și a Casei Domnești alăturată Palatului Voievodal. Materialul de construcție (cărămidă: 26(27)x13(14)x3(3,5) cm) și tehnica constructivă (rosturi mari de mortar – 3 cm) pot fi indicii suplimentare pentru încadrarea cronologică propusă.¹²

Structuri de secol XIX (1799-1847)

Tronsonul str. Gabroveni – str. Covaci

După 1798 când Constantin Hangerli a scos la mezat Curtea Veche, în această zonă este trasată strada Șepcari. Zidul de incintă este desființat pe lățimea străzii, iar pe zonele imediat învecinate din frontul sudic al străzii Gabroveni sunt păstrate în forma unor ziduri de front, la care se adosează construcțiile edificate aici.

Fronturile străzii Șepcari, în etapa constructivă de la începutul secolului al XIX-lea, au fost descoperite la o distanță cuprinsă între 1-1,90 m față de fronturile actuale. Fronturile sunt conturate de

⁷ L. Lăzărescu-Ionescu, D. V. Rosetti, Gh. Ionescu, Gh. Astagăi, H. Teodoru *et. al.*, *op. cit.*, p. 219.

⁸ Poziția conductei peste gropile menajere nu este din punct de vedere constructiv o dovadă a succesiunii lor cronologice: groapa pentru amplasarea conductei putea fi săpată numai de la un nivel superior.

⁹ Str. Lipsani (Cf. V. Apostol, Șt. Bâlici, *Ibidem*, p. 147), parcela Lipsani nr. 32-34 (Cf. V. Apostol, Șt. Bâlici, C. Apostol, *Structurile arheologice de pe strada Lipsani nr. 32-34*, <http://www.simpara.ro/files/raport%20Lipsani%2032-34.pdf>, 2010, p. 5), Piața Universității (Cf. *Raport de arhitectură - Structurile arheologice descoperite pe suprafața Pieței Universității*, http://www.simpara.ro/files/I_raport%20de%20arhitectura_SF%20Sava_28%20martie.pdf, 2011, p.6), Piața Sf. Anton (P.I. Panait, *Hanul Manuc – Cercetări arheologice*, Buletinul Monumentelor Istorice, XLI, 2, 1972, p. 3-11)

¹⁰ *Ibidem*, p. 195, Fig. 13a.

¹¹ *Ibidem*, *loc. cit.*

¹² Cărămidile folosite la Biserica Curtea Veche la nivelul soclului și fâșiilor orizontale sunt de 25x12x4 cm, iar rostul este de 3-4 cm (Cf. Gr. Ionescu, *Arhitectura pe teritoriul României de-a lungul veacurilor*, București, 1981, p. 281). Cărămidile folosite la restaurarea bisericii au dimensiunile de 25,5x14x4,5 cm.

fundațiile a opt construcții. În zona intersecției frontului estic cu strada Gabroveni, în zona lărgirii spre B-dul I.C. Brătianu, au fost înregistrate urmele unei construcții înscrisă în aliniamentul actual care datează probabil din perioada interbelică. La aceasta s-a renunțat în momentul configurării colțului dinspre B-dul I.C. Brătianu prin retragerea spre sud cu cca. 16 m a construcției existente, ridicată probabil după anii 40' ai sec. XX.

Tronsonul str. Covaci – str. Franceză

În zona Pieței Sf. Anton au fost descoperite urmele a patru construcții edificate după parcelarea Curții Vechi. Aceste construcții sunt desființate după incendiul din 1847, iar locul lor este ocupat de spațiul public.

Trei dintre cele patru construcții (*casa 11, 12, 13*) sunt reprezentate doar de zidul de front înscris în aliniamentul străzii Șelari. În cazul construcției descoperite pe suprafața străzii Covaci (*casa 10*), la est de intersecția cu str. Șepcari, au fost delimitate mai multe structuri de zidărie care descriu configurația planului. Construcția are planul dreptunghiular, cu latura scurtă înscrisă în aliniamentul străzii Șepcari. Dreptunghiul este împărțit în două travee longitudinale egale, cu deschiderea de cca. 4 m. Traveele sunt scindate prin ziduri transversale în încăperi dispuse spre front și spre limita dorsală a proprietății și spații de circulație în zona mediană a laturii lungi a dreptunghiului planului.